

Valencians il·lustres

Carles Salvador: Una vida al servei d'un poble

PERE DUCH
JOAN PERAIRE

Carles Salvador i Gimeno va néixer a València el 20 de gener de 1893. Mentre estudiava la carrera de mestre entra en contacte amb el moviment nacionalista i escriu els primers versos. El 1911 acaba els estudis de Magisteri i, després de dos anys de mestre a Aielo de Malferit, el 1915 fa oposicions i obté en propietat la plaça de Benassal.

El contacte amb l'escola i amb la realitat del poble tindrà una influència decisiva en la vida de Carles Salvador, en la seua evolució intel·lectual i en la seua poesia. El 22 d'agost de 1918 es casa amb Sofia Monferrer i Beltran, filla del poble, i d'aquesta unió naixeran Carles i Sofia. L'activitat intel·lectual de Carles Salvador es diversifica i, al mateix temps, s'intensifica: participa activament en el moviment de renovació pedagògica que propugnava la valencianització de l'escola des de l'Associació Protectora de la Ensenyança Valenciana, col·labora en diverses publicacions periòdiques, tant del País Valencià (Llibertat, Pàtria Nova, Diari de Castellón, Taula de Lletres Valencianes), com de Catalunya (La Publicitat), i es compromet políticament amb el nacionalisme. Pel que fa al treball de creació literària, a més de les poemes, publica dues peces teatrals breus (La declinació, 1915, i Divorciem-se, 1917), tres novel·les curtes (Les memòries del pare Godofred, La Dragomana dels Déus, i L'artista de la Vallorta, totes tres del 1920) i un sainet (Un negoci com un altre, 1921). En el camp de la poesia, després d'un primeres temptatives prematures que reflecteixen les vacil·lacions del jove poeta, publica Plàstic (1923), llibre d'una forta empremta personal i en el qual s'observen ja els trets més característics de la seua poesia posterior. La dicció de 1930) suposarà una paral·lelització de totes les manifestacions valencianistes i Carles Salvador no publicarà d'altre poemari fins l'any 1928 en què dona a la llum el llibret encantarit.

Compromès amb la renovació de la poesia valenciana, que en aquells anys estava dominada pel modernisme i per un joc florissim casolà i decadent, Carles Salvador incorpora l'estètica avantguardista a la seua poesia i, al mateix temps, introdueix elements de caràcter popular (expressions i vivències) i a de la poesia un vehicle d'expressió. En aquesta línia publica Vermell en to major (1929), Roda dels vents (1930) i Eibes als llavis (1934), culminació del cicle avantguardista que marca probablement el zénit de la seua obra lírica. En 1929 obté la Flor Natural en els Jocs Florals de València. En aquests anys publica també les narracions Barbatordiada professor (1930), El maniquí d'argila (1931) i els llibres d'assajos Elogi del xiprer (1929) i Elogi del camp (1930). A partir del 1928 inicià la seua col·laboració amb Lo Rat Penat, que anys després resultaria fecunda. Durant els anys d'estada a Benassal col·laborà en el Diccionari català-valencià-balear, dirigit per Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, i amb l'Institut d'Estudis

Catalans. Fou un dels principals promotors de la normativització lingüística al País Valencià, que culminaria amb l'aprovació de les Normes de Castelló l'any 1932.

El poble de Benassal és a la comarca de l'Alt Maestrat. Està voltat de muntanyes i serrallades que fan que estiga a més de 850 m. d'altitud sobre el nivell de la mar. Tot i que aquesta és una altitud important, les seues temperatures en hivern són més suaus que no pas les dels pobles de l'entorn com Culla, Ares i Vilafranca.

La vegetació és la pròpia d'aquests indrets muntanyencs de l'interior: roures, pins, carrasques, etc.. L'economia de Benassal gira al voltant de l'agricultura i el turisme. L'agricultura es basa en cultius de secà, i d'entre ells destaca l'avellana per la seua producció i comercialització. L'altra font d'ingressos dels benassalencs és el turisme, i concretament la Font d'En Segures, que ha fet que Benassal esdevinga un dels primers centres turístics de l'interior del País Valencià. La seua aigua bicarbonatada mixta té un reconegut valor terapèutic contra algunes malalties del ronyó. Aquesta font fou declarada d'utilitat pública per real ordre de 4 de juliol de 1928. La població actual del poble és de 1.528 habitants, però a l'estiu, i degut als estiujants, el nombre de persones que viuen al poble i a la Font augmenta considerablement.

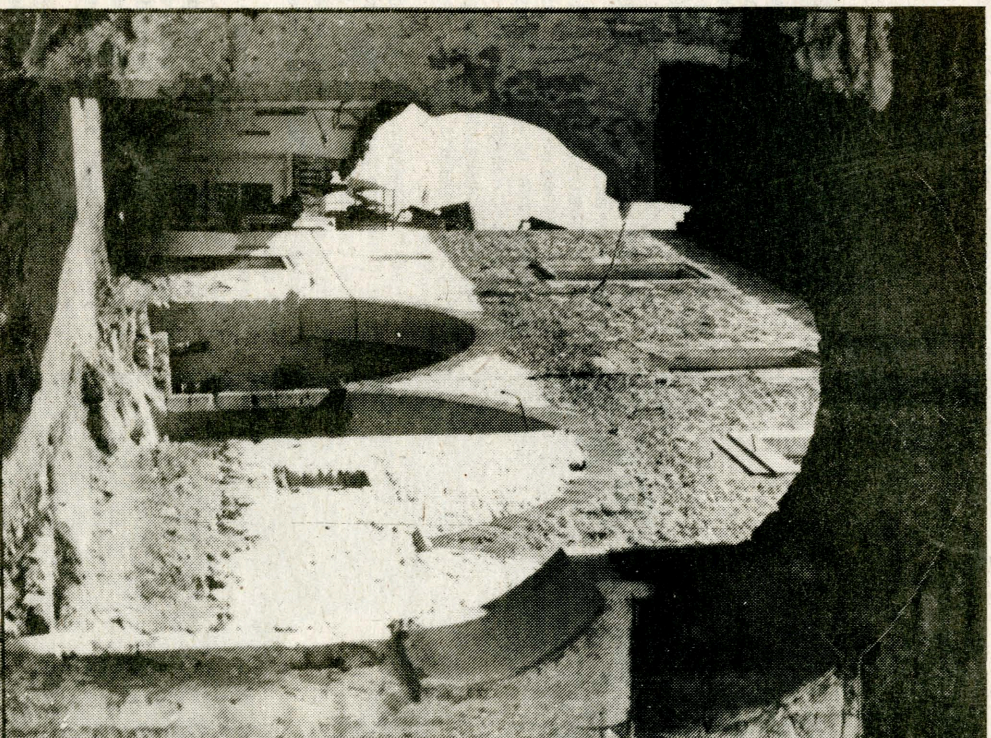
Les primeres mencions històriques (1) de Benassal pertanyen al segle XII, i corresponen al castell de Torbó, i després al mateix cas-

El 1934 fou destinat a València (L'Horta) i la seua activitat gramatical pogué atènyer major projecció. Publicava diversos opuscles gramaticals destinats a la divulgació de la normativa fabriana al País Valencià, Ortografia valenciana (1933 i 1937), Morfologia valenciana (1934) i Vocabulari ortogràfic valenciana (1933). Fou

Una de les poques fotografies que es conserven de Carles Salvador. El contacte amb l'escola i amb la realitat de Benassal van tindre una influència decisiva en la evolució intel·lectual i en la seua poesia

ció de la normativa fabriana al País Valencià, Ortografia valenciana (1933 i 1937), Morfologia valenciana (1934) i Vocabulari ortogràfic valenciana (1933). Fou

El poble de Benassal

Un carrer típic de Benassal

tell i heretat d'Avinaçal, en un document de 1.213. El poble ha estat sota les Ordres del Temple i de Montesa. Al segle XV es coneixen els peripus o creus de Terme gòtics. Ja al segle XVI Benassal rep el títol de Vila Murada, i també en aquest segle l'església coneix moments d'esplendor: comencen els llibres de batejos, matrimonis i defuncions.

El segle XVII és de creixement demogràfic, econòmic i comercial a partir de la llana. També la cultura floreix amb figures escoleràstiques (bisbes i freres), que estudiaven i escriuen sobre diferents camps de la cultura. Durant el segle XIX Benassal es veurà embolicada en conflictes i guerres, però la prosperitat econòmica que havia assolit mitjançant la fabricació de mantes i cordellats. En aquest segle cal fer menció com a personatge il·lustre a Mn. Salvador Roig, investigador de la història de Benassal, si bé amb una metodologia arcaica.

El nostre segle suposa el millorament de la infraestructura del poble: comunicacions viàries, il·luminació elèctrica, telèfon, etc. També han evolucionat les festes, i la cultura rep un nou impuls a l'ombra de figures com Mn. Joaquim García, Mn. Eloi Ferrer, Mn. Josep Machi, el metge Enric Monferrer, el músic Perfecte Artola, i el mateix Carles Salvador.

Tàrrrega: Dimensió humana

M.M.

Molts artistes es van interessar per la genial figura de Francesc Tàrrrega, a l'esquerra podem veure el retrat que li va fer Vicent Castell i que s'hi conserva al Museu de Records de l'Ajuntament de Vila-real. Al damunt d'aquestes línies l'esborraney de Tàrrrega que realitza Miquel Llobet

L'escassetesa de mitjans en els quals es desenvolupaven els pares de Tàrrrega, en la seua lluita front a les exigències imperioses de la vida, no permeté donar al precoç artista, en la seua infantesa una sòlida instrucció primària. Contràriament, les necessitats es multiplicaven a mesura que el tronc familiar donava nous vèstags; i com que Francesc era el primogènit, va haver d'ajudar a casa, la qual cosa li feia mermar temps d'assistència a l'escola en primer lloc, i a l'estudi després, quan son pare optà per orientar-lo al món de la música i dins d'ella al del piano, el violí i la guitarra.

Els seus estudis quedaren, doncs, reduïts als nivels elemental i superior de l'Escola Municipal de Castelló, els programes dels quals no anaven més enllà de les idees fonamentals de gramàtica, aritmètica, geografia, història i religió.

Amb aquest escàs nivell cultural, pres però d'un finíssim esperit d'observació i intuïció artística, Tàrrrega es llançà a la vida artística i social amb l'espirit decidit de qui tan sols s'ha de fiar dels propis esforços per tal d'aconseguir les altures del coneixement i de l'experiència.

L'exercici de l'art el dugué a viatjar. Es posà llavors en contacte amb gent molt diversa: una

Carta i una altra més senzilla... alguna ignorant; però cadascuna li deixava ensenyances.
 Del tracte amb gent il·lustrada nasqueren les seues ànsiesper conèixer i estudiar cadascuna de les obres literàries, poètiques i filosòfiques que arribaven a les seues mans. Fou un entusiasta de l'obra cervantina i conèxia gran part de la producció de Lope, Calderón i Quevedo, i de la seua època llegia Balmes, els romànics: Becquer, Zorrilla i Campoa-

nov, i a diversos autors estrangers.

La passió per la música, el teatre i la pintura, constituï una font de coneixements que anaven, poc a poc, enriquint la seua cultura, perfilant el seu sentit artístic i alçant la seua condició moral, assentada sobre forts principis cristians.

S'ha dit, que el diccionari del guitarrista publicat a Buenos Aires en 1934, que Tàrrrega llegia a Marx, Bakunin, Kropotkine i a

d'altres veïries russos o alemanys del proletariat mundial.

Tàrrrega fou un home intel·ligent, treballador i humil, que va sacrificar abnegadament la seua vida abocant-se a un amor sublimat per la bellesa, concebuda en el seu més ampli concepte espiritual i humà.

Sentia una compassiva inclinació i solidaritat per la gent humil i desheretada, i repudiava la injustícia d'un desigualtat

Con un armonioso desdén, interpretando el gesto justo de la complicidad, saca el pantagrama y nos dice: «inventad la palabra. Tomas estas notas y buscad en los ecos del Tiempo mi historia y en el recuerdo de vosotros mismos, la razón de mi existencia.

Sin partitura. Sin bardos ni rap-sodas. Sólo memoria.
 Me encontrarás convertida, muchas veces-siempre-en ese único albergue al que llegabais, desfondados, desbordados por el sentimiento, buscando ese sosiego, esa calma necesaria, para vuestras vidas.

Aquel sentimiento, con algo de amor y todo de pasión, que adornaba el camino lírico, por el que la juventud iba de la canción al susurro. ¿Recuerdas? Cuando los otros eran extraños.
 Yo el paréntesis... el descanso... el dúo... tiempo de arpeggio.
 Otras veces, me colocasteis en «tempo» de inflexibilidad, en porte hierático, con tonos de uniformida y desfilaban las gentes al ritmo de obsesivos redobles y trascendentes ta-ra-ri.

Si. Marcando de obscuro, tintiendo de gris, la historia del propio Hombre, con pinceladas de injustas y siempre trágicas con-

social que era l'origen de tantes dissorts.

Tàrrrega hagué de lluitar constantment entre el sentit real de l'existència, imposat per les necessitats materials; i el sentit espiritual que busca, sense repòs, en el món ideal de l'art, la posesió del qual és inaccessible. Ara bé, tot allò que puga sentir l'ànima humana fou exaltat per ell.

Un criteri just quan jutjava les coses, nobleza de sentiments,

compassió pel qui sofreix rebel·dia contra el despotisme o la injustícia... tot això li cremava al fons de la seua ànima en un moment d'elevació espiritual, i al caliu i a la llum d'aquesta passió fou redimida la guitarra.

Des d'aquestes pàgines, entre el ressò de les seues notes i l'abraç de la seua guitarra, l'agrat record a qui la mediterraneïtat en clau universal. A Tàrrrega en el seu Dia Universal.

En clave musical

JOSE LUIS TALLON

tiendas. Poca cuerda. Mucho, demasiado metal.

Pero esta nota cuenta, con el desahino voluntario, con el contrapunto maravilloso que proporcionó a pueblos enteros la posibilidad de ver en mí, esa melodia, parámetro de belleza ética, con la que encontrar la medida para la Libertad.

Era la protesta que ayudaba a abrir caminos hacia la Paz.

Siempre he sido, nómada en el amplio campo de la imaginación. Buscando el contacto y la comunicación, en escenario verdinegro, resonancias y rumores de Tam-Tam. Antes.

Fue luego el horizonte más amplio y los ecos más lejanos. Las fronteras se abrían. Yo, en clave de raya-punto, punto-raya.

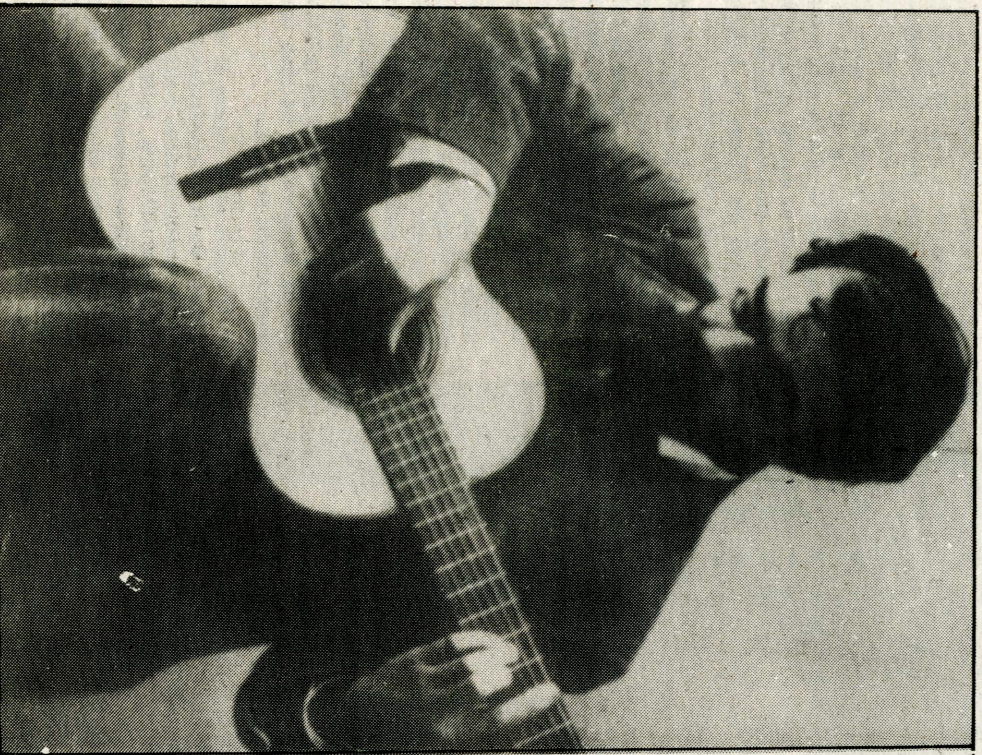
Ahora, incluso el mundo me queda pequeño y me voy, al impulso de poderosas máquinas y envuelta en tonos metálicos, por obra y gracia de la técnica a explorar y llevar mi voz a los espacios infinitos. Hay alguien que espera, con pitagórica actitud, los sonos de mi armonía.

Esclavo, como no, de la Condición Humana, he servido y sirvo de ropaje, al capricho de la moda.

Moda que, periódicamente, apun-tala el edificio de la Cultura. Convirtiéndolo, lo externamente pasajero en modo, en forma de ser. Teatros,

CLAVE como bomboneras exquisitas, salones de pulcritud reducida o campos de fútbol y discotecas psicodélicas al amparo del decibelio.
 Pero también la escuela, es, desde siempre, hogar para mí llama de inspiración. Siempre. Dos de los libros de la Sabiduría egipcios hablan de mis posibilidades y relación con la Religión y la Educación. Los griegos, me incluyen, como purificación en la formación de sus jóvenes. En los muros eclesiásticos de la Edad Media serví como vehículo de oraciones en inigualable misticismo musical.

Ahora, en las aulas, con vibraciones de Orfeo y Jubal, en el artil sobre el que se inscriben los proyectos de una sociedad que marcha sobre el año 2.000, el oído, la voz, el sentimiento y el sentido comunitario, hacen presente una vez más, la necesidad de mi presencia en la vida del Hombre. Como juego estético de formas o como simple lenguaje del corazón.

Tàrrrega al seu estudi i amb la guitarra a les mans